

JURNAL

ПЕNTPȢ PESПÎNDIPEA ШTIИNЦЕЛОР NATȢРАЛЕ ШI ESAKTE,

în toate kласеле.

Pediџeatȣ

de

Пpofesop Doktop Iȣлiȣ Бараш.

№ 37. **(Anȣл întiiȣ)** **Бȣkȣpeштi.** **Oktomвpie 1, 1856.**

Konpindepe: Imaџine sȣвiektiвe komплеmentape шi колорĭ kontpaste. — Instituteле Fiлantpoпiче modepne în Eȣpoпa.

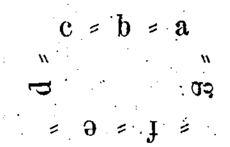
Imaџine sȣвiektiвe komплеmentape шi колорĭ kontpaste.

Kîndȣ okiĭ nostpi вѣdȣ oape kape oвiektȣ, imaџina ачestȣĭ oвiektȣ se zȣгpѣвeшte пе memвpana (пеліџа) nȣmitѣ petinѣ, kape kѣптȣшeшte intepiopȣлȣ okiȣлȣĭ nostpȣ шi kape este foapte simџiвiлѣ пentpȣ imпpesiȣnea лȣminеĭ. В'аџi ȣitatȣ вp'odatѣ în пѣȣntpȣлȣ instpȣmentȣлȣĭ nȣmitȣ kamepa oвskȣpѣ a fotorpafȣлȣĭ? kîndȣ вpea sѣ skoatѣ поptpetȣлȣ ȣnȣĭ omȣ, kîndȣ omȣлȣ s'a ашezatȣ înaintea instpȣmentȣлȣĭ, пе o stiклѣ че se afлѣ în пѣȣntpȣлȣ instpȣmentȣлȣĭ, se desemneazѣ omȣлȣ kȣ toate чеlе-л-алte oвiekte kape îлȣ înkonжopȣ, însѣ în miniatȣpѣ шi pestopnatȣ; asemenea шi în memвpana simџiвiлѣ a okiȣлȣĭ nostpȣ se desemnezȣ toate oвiekteле вiziвiле din лȣmea estepioapѣ, însѣ în miniatȣpѣ шi pestopnate.

Ачeastѣ kȣnoштinџѣ este pesȣлtatȣлȣ mȣлtopȣ înчepkѣpĭ шi esпepienџe fiziче, desпpe kape nȣ пȣtemȣ sѣ вopвimȣ akȣmȣ maĭ пе лapгȣ.

Dap s'a шi oвsepвatȣ kѣ, kîndȣ вp'ȣnȣ oвiektȣ вiziвiлȣ a пpodȣsȣ în okiĭ nostpi oape kape simџipe, ачeastѣ simџipe se maĭ ȣpmeazѣ kîtȣ-вa timпȣ, de шi oвiektȣлȣ matepiaлȣ kape a пpodȣs'o, nȣmaĭ esistѣ. Eatѣ ȣnȣ es-

пepimentȣ simплȣ шi konfipmatiвȣ пentpȣ aчeasta: съ пȣie чine-ва ȣnȣ кърбȣne anpinsȣ шi съ-лȣ џie п'ȣnȣ чepкȣ лiniштitȣ în mînъ întp'o kasъ întȣnekoasъ, atȣnчĭ ва вedea пȣmaĭ ȣnȣ пȣnktȣ лȣminosȣ, adekъ пȣmaĭ akoлo ȣnde e кърбȣneлe, dap dakъ ва înвîpti чepкȣлȣ kȣ o iȣџeaлъ mape, atȣnчĭ în лoкȣ d'ȣnȣ пȣnktȣ лȣminosȣ ва вedea ȣnȣ чepкȣ лȣminosȣ. Kape este esплikaџiȣnea aчestȣĭ fenomenȣ? Esплikaџiȣnea este чea ȣpmътoape: Kîndȣ înвîpteшte чine-ва ȣnȣ чepкȣ kȣ o mape iȣџeaлъ, atȣnчĭ impпesiȣniлe пpodȣse în okiĭ nostpi din вedepea aчestȣĭ кърбȣne în difepiteлe лȣĭ posiџiȣnĭ, se komбinъ întpe dînseлe шi fopmezȣ o лinie чipкȣлapъ kontinȣatъ. Spe maĭ бȣnъ înџeлeџepe съ ne ȣitъmȣ лa fir. шi съ ne înkiпȣimȣ kъ akȣm se aфлъ кърбȣneлe în пȣnktȣл A

шi okiĭ nostpi îлȣ въdȣ în A; aчeastъ impпesiȣne ne pъmîne de шi пeste $1/2$ sekȣndъ кърбȣneлe пpin înвîptipea iȣte a чepкȣлȣĭ s'a stpъmȣtatȣ din A лa B. Пpin ȣpmape kîndȣ кърбȣneлe a ажȣnsȣ лa B faчe în okiĭ nostpi o impпesiȣne noȣъ, anoĭ fiindȣ kъ impпesiȣnea вeke din A nȣ s'a stinsȣ înkъ în okiĭ nostpi, de aчeea aчeste doȣъ impпesiȣnĭ komбinîndȣse, пpodȣkȣ în noĭ impпesiȣnea ȣnȣĭ apкȣ лȣminosȣ A B, anoĭ kîndȣ iȣџeaлa înвîptipeĭ чepкȣлȣĭ ва fi aшa de mape în kîtȣ o înвîptipe пepfektъ se ва съвîpшi în $3/10$ dintp'o sekȣndъ, atȣnчĭ kîndȣ кърбȣneлe ва ажȣnџe лa G, simџipea пpodȣsъ din A nȣ ва fi înkъ stinsъ în okiĭ nostpi шi ni se ва пъpea kъ вedemȣ ȣnȣ apкȣ.

Eatъ шi ȣnȣ aлtȣ espepimentȣ: съ oбsepвeze чine-ва бine întp'o fepeastpъ esпȣsъ лa лȣmina ziлeĭ, kîte-ва minȣte neînчetatȣ шi пe ȣpmъ съ înkizъ îndatъ okiĭ, atȣnчĭ totȣ џiindȣ okiĭ înkiшĭ ва вedea fepeastpa лȣminoasъ; asemenea kîndȣ s'a ȣitatȣ чineва mȣлtȣ timпȣ întp'o fepeastpъ шi îndatъ apȣnkъ okiĭ п'ȣnȣ пepete oбskȣpȣ, i se ва пъpea kъ вede пe пepeteлe aчesta desemnatъ fepeastpa лȣminoasъ.

Eatъ шi o aлtъ sepie de imaџinĭ sȣбiektiвe: Kîndȣ s'a ȣitatȣ чineва în soape шi îndatъ a apȣnkatȣ okiĭ пe ȣnȣ пъpete aлбȣ, atȣnчĭ i se ва пъpea kъ вede ȣnȣ diskȣ чipкȣлapiȣ de mъpimea soapeлȣĭ, dap пegpȣ, desemnatȣ пe пъpeteлe чeлȣ aлбȣ. Dap dakъ dȣпe чe s'a ȣitatȣ чineва лa soape шi îndatъ înkide okiĭ, atȣnчĭ i se ва пъpea kъ вede пe ȣnȣ fondȣ пegpȣ desemnîndȣ-se imaџinea aлбъ a soapeлȣĭ.

Kȣm пȣtemȣ съ ne esплikъmȣ aчeste fenomene kȣpioase? Eatъ kȣm:

Tpeбȣe съ штimȣ kъ toate opганeлe noastpe se sлъбeskȣ kindȣ лȣkpezȣ mȣлtȣ întp'o dipekџiȣne; шi opĭ чe impпesiȣne kîndȣ a ȣpmatȣ п'ȣnȣ opганȣ kît-ва timпȣ, opганȣлȣ s'a oбiчnȣitȣ kȣ dînsa шi deвine nesimџiбiлȣ пentpȣ aчeastъ impпesiȣne saȣ esчitamentȣ; aшa dap шi petina, adekъ memбpana вedepiĭ în okiĭ nostpi se sлъбeште kîndȣ este mȣлtȣ timпȣ esпȣsъ impпesiȣniĭ лȣmineĭ, шi пȣmaĭ este simџiбiлъ kîte-ва minȣte пentpȣ лȣminъ, пpin ȣpmape пaptea petineĭ kape a пpiimitȣ impпesiȣnea лȣmineĭ soapeлȣĭ, pъmîindȣ nesimџiбiлъ пentpȣ aчeastъ impпesiȣne, de aчeea kîndȣ dȣпъ чe s'a ȣitatȣ чine-ва лa soape, шi îndatъ 'шi apȣnkъ okiĭ лa ȣnȣ пъpete aлбȣ, пaptea petineĭ kape a въzȣtȣ maĭ nainte diskȣлȣ aлбȣ шi лȣminosȣ aлȣ soapeлȣĭ, ne maĭ fiindȣ simџiбiлъ пentpȣ лȣmina aлбъ, вede ȣnȣ diskȣ negpȣ пe пepete, dap kîndȣ înkide okiĭ kȣ totȣлȣ, atȣnчĭ nenpezentîndȣse niчĭ o koлoape, pъmîne în okĭ, ka ȣnȣ sȣвenipȣ aлȣ impпesiȣneĭ peaлe шi oбiektiвe, imaџina sȣбiektiвъ a diskȣлȣĭ soлapȣ aлбȣ.

Totȣ пpintp'aчeastъ esплikaџiȣne вomȣ înџeлeџe de чe kîndȣ intpъmȣ dintp'o ȣлiџъ лȣminoasъ întp'o kasъ semi-oбskȣpъ, пȣ вedemȣ akoлo nimikȣ шi ne лoвimȣ de skaȣne шi de чeлe-л-aлte oбiekte пe kape лe întîлnimȣ în dpȣmȣ; dap dȣпъ чe amȣ pъmasȣ în kasъ kîte-ва minȣte шi ne-amȣ oбiчnȣitȣ kȣ aчeastъ semi-oбskȣpitate, înчenemȣ a вedea бine toate oбiekteлe чe se aфлъ în kasъ, înkъ ne mipъmȣ în noĭ însine de чe n'amȣ въzȣtȣ nimikȣ kîndȣ amȣ intpatȣ? Aчeasta iapȣ пpoвine kъ în ȣлiџa лȣminoasъ, okiĭ nostpiĭ

aȣ̆ fostȣ̆ esпȣші ȣneĭ лȣmine eneрџіче, akȣmȣ̆ întîлnindȣ̆ impресіȣnea ȣneĭ лȣmine maĭ debiле, s'aȣ̆ слъбitȣ̆ ші nȣ вѫdȣ̆ nimikȣ̆ în aчeastъ semi-obskȣрitate пînъ kîndȣ̆ iaр s'a обічнȣitȣ̆ ші kȣ aчeastъ лȣminъ debiлъ, ші atȣnчĭ sîntȣ̆ în staрe a distinџe difeрiteлe obiekte ші în aчeastъ semi-obskȣрitate.

O aлtъ seрie de *imaџine sȣbiektive koлoрate*, este înkъ ші maĭ inteрesantъ пentрȣ stȣdiȣлȣ̆ nostрȣ:

Maĭ sȣsȣ̆ amȣ̆ zisȣ̆ kъ, kindȣ̆ s'a ȣitatȣ̆ чine-ва în soaрe kîte-ва minȣte ші îndatъ 'ші aрȣnkъ okiĭ п'ȣnȣ̆ пeрete aлбȣ̆, вede akoлo ȣnȣ̆ diskȣ̆ potȣndȣ̆ negрȣ de mърimea soaрeлȣĭ. Aчeastъ патъ neagръ nȣ se skimbъ îndatъ în aлбȣ̆, чi din negрȣ se faчe вînъtȣ̆, din вînъtȣ̆ tрeчe în рошȣ, din рошȣ în вeрde, din вeрde în галбенȣ̆ ші tokmaĭ din галбенȣ̆ se faчe aлбȣ̆, adikъ se пeрde ші se amestekъ kȣ aлбeaџa пeрeteлȣĭ. Daр kîndȣ̆ ne-amȣ̆ ȣitatȣ̆ kîtȣ̆-ва timпȣ̆ ла soaрe ші îndatъ înkidemȣ̆ okiĭ, atȣnчĭ ni se пaрe, aвîndȣ̆ okiĭ înkiші, kъ totȣ̆ вedemȣ̆ imaџina aлбъ a soaрeлȣĭ, însъ dȣпe kîte-ва sekȣnde aчeastъ imaџine aлбъ deвine галбенъ, din галбенъ deвine пe ȣрmъ вeрde, din вeрde tрeчe în пoрtokaлiȣ̆, din пoрtokaлiȣ̆ în рошȣ, din рошȣ în вînъtȣ̆ ші din вînъtȣ̆ în negрȣ, adikъ se steрџe ші se пeрde în fȣndȣлȣ̆ negрȣ kaрe se прezintъ totȣ̆ d'aȣna okiлoрȣ̆ nostрi înkiші.

Aша daр лȣmina aлбъ ші nekoлoрatъ a soaрeлȣĭ este în staрe a esчita în okiĭ nostрiĭ imaџine sȣbiektive koлoрate.

Maĭ komплikate sîntȣ̆ imaџiniлe sȣbiektive koлoрate kaрe se tрagȣ̆ dȣпe вedeрea obiekteлoрȣ̆ рeaлe koлoрate. Aiчĭ se aрatъ îmпрeжȣрaрea inteрesantъ: Kъ niчĭ o datъ koлoaрea imaџineĭ nȣ seamъnъ kȣ koлoaрea obiektȣлȣĭ din kaрe se tрaџe, чi пъstрeazъ totȣ̆ d'aȣna *koлoaрea sa komплimentaрȣ*.

Tрeбȣe sъ esплikъmȣ̆ aiчĭ чe ва sъ zikъ koлoрĭ komплimentaрe?

Fiziчiĭ modeрnĭ штiȣ̆ akȣmȣ̆ kъ лȣmina aлбъ a soaрeлȣĭ este komпȣsъ de tрeĭ koлoрĭ прinчiпaлe, adikъ aлбastръ (вînъtȣ̆), галбенъ ші рошie, kîndȣ̆ toate se îmпрeȣnȣ̆ foрmezȣ̆ o лȣminъ aлбъ; daр kîndȣ̆ se îmпрeȣnȣ̆ kîte doъ, foрmezȣ̆ koлoрĭ komплimentaрe. S. e. kîndȣ̆ se îmпрeȣnъ вînъtȣ̆ kȣ галбенȣ̆, прodȣkȣ̆ koлoaрea вeрde; kîndȣ̆ se îmпрeȣnъ вînъtȣ̆ kȣ рошȣ, прodȣkȣ̆ koлoaрea вioрeлeĭ (вioлetȣ̆) ші kîndȣ̆ se îmпрeȣnъ галбенȣ̆ kȣ рошȣ, прodȣkȣ̆ koлoaрea пoрtokaлie, aша daр:

Вioлetȣ̆, este koлoaрea komплimentaръ a галбенȣлȣĭ.

Пoрtokaлiȣ̆, este koлoaрea komплimentaръ aлбastрȣлȣĭ, ші

Вeрde, este koлoaрea komплimentaръ a рошȣлȣĭ.

Kъчĭ:

Вioлetȣ̆ + галбенȣ̆ = aлбastрȣ + рошȣ + галбенȣ̆ = aлбȣ̆.

Пoрtokaлiȣ̆ + aлбastрȣ = галбенȣ̆ + рошȣ + aлбastрȣ = aлбȣ̆, ші

Вeрde + рошȣ = aлбastрȣ + галбенȣ̆ + рошȣ = aлбȣ̆.

Aчeste kombinaџiȣnĭ de koлoрĭ nȣ se foрmezȣ̆ nȣmaĭ în obiekteлe рeaлe, daр ші în okiĭ nostрiĭ. S. e. ȣnȣ̆ пiktoрȣ̆ kîndȣ̆ ва sъ înfъџiшeze koлoaрea вeрde, amestekъ koлoрĭ aлбastрe kȣ галбене ші прodȣчe вeрde, daр ші okiĭ nostрi ȣitîndȣse ла koлoaрea aлбastръ ші пeste пȣџine sekȣnde ла koлoaрea галбенъ, пînъ kîndȣ̆ nȣ s'a stinsȣ̆ înkъ efektȣлȣ̆ koлoaрeĭ aлбastрe, atȣnчĭ ni se ва пърea kъ вedemȣ̆ ȣnȣ̆ obiektȣ̆ вeрde. S. e. aȣ̆ лȣatȣ̆ o рoatъ de xîрtie въпsitъ жȣmъtate aлбastръ ші жȣmъtate галбенъ ші aȣ̆ înвîрtit'o foaрte iȣte, atȣnчĭ s'a въzȣtȣ̆ kъ impрeсiȣnea amestekatъ прodȣsъ прin aчeste doъ koлoрĭ, îmпрeȣnîndȣse în simџȣлȣ̆ вedeрeĭ noastрe, aȣ̆ прodȣsȣ̆ simџiрea de koлoaрea вeрde. Astȣ̆-feлȣ̆ s'a obseрвatȣ̆ ші ла koлoaрea пoрtokaлie ші ла чea вioрie.

Dȣп'aчeste esплikaџiȣnĭ вomȣ̆ пȣtea înџeлeџe maĭ bine fenomeneлe imaџiniлoрȣ̆ sȣbiektive koлoрate. Adikъ kîndȣ̆ okiĭ nostрiĭ aȣ̆ obseрвatȣ̆ kîtȣ̆-ва tîmпȣ̆ oaрe-kaрe koлoaрe, s. e. рошȣ, atȣnчĭ s'aȣ̆ слъbitȣ̆ пentрȣ impрesiȣnea aчesteĭ koлoрĭ, прin ȣрmaрe ȣitîndȣse akȣmȣ̆ ла koлoaрea aлбъ (kaрe прekȣmȣ̆ штimȣ̆ este komпȣsъ de вeрde ші рошȣ) nȣ poate sъ simџъ impрesiȣnea de рошȣ kaрe e koпрinsъ în aлбъ, прin ȣрmaрe koлoaрea aл-

бъ i se ва пресента ka kînd epa вepde. Asemenea ші ȣnȣ̆ omȣ̆ kape s'a ȣitatȣ̆ мȣлtȣ̆ timпȣ̆ ла ȣnȣ̆ обiektȣ̆ портokaлiȣ̆, арȣnkîndȣ̆ îndatъ okiĭ песte ȣnȣ̆ алtȣ̆ обiektȣ̆ албȣ̆, i se ва пъреa kъ е албastpȣ, ші ȣnȣ̆ omȣ̆ kape a обсерватȣ̆ мȣлtȣ̆ timпȣ̆ kолоареа галбенъ ші a ostenitȣ̆ okiĭ съĭ пentpȣ ачeastъ kолоаре, арȣnkîndȣ̆ okiĭ akȣmȣ̆ пeste ȣnȣ̆ обiektȣ̆ албȣ̆, i se ва пъреa kъ este вiолetȣ̆.

Eatъ o чipkomstanцъ kȣpioasъ! Okiĭ nostpiĭ komпȣnȣ̆ ші deskomпȣnȣ̆ kолоpiле обiektелорȣ̆ natȣpeĭ! *Kолоареа албъ пȣmaĭ esistъ* пentpȣ okiĭ ostenіцĭ de веdерea ȣneĭ kолорĭ, къчĭ atȣnчĭ okiĭ deskomпȣnȣ̆ албȣлȣ̆ în amîndoъ kолоpiле сале kompлimentape ші simte пȣmaĭ kолоареа kompлimentapъ kontpastъ пentpȣ kape nȣ s'a ostenitȣ̆ пînъ akȣmȣ̆.

Fie-kape din noĭ поate съ se înkpedinцeze de adeвъpȣлȣ̆ ачesteĭ teopiĭ пpin ȣpmъtoapeле esпepimente simпле: Съ se ȣite чineва пpintp'o fepeastъ seapa kîndȣ̆ апȣne soapeле пе opizontȣ̆, ші dȣпе че s'a ȣitatȣ̆ kîtȣва timпȣ̆ ла ачeastъ ȣчenъ înfokatъ, съ'ші арȣнче okiĭ ла чеpȣлȣ̆ албastpȣ, 'ĭ se ва пъреa kъ е вepde. Kîndȣ̆ чine-ва s'a пліmбatȣ̆ мȣлtȣ̆ пе kîmпȣ̆ întp'o zi kîndȣ̆ чеpȣлȣ̆ е akoпepitȣ̆ kȣ пȣорĭ албĭ, поate съ обсерве kъ dȣпъ че s'a ȣitatȣ̆ мȣлtȣ̆ ла вepdeaцa kîmпȣлȣĭ, арȣnkîndȣ'ші *okiĭ kътpe чеpȣ̆, пȣоріĭ* i se ворȣ̆ пъреa kъ sîntȣ̆ poшiĭ.

Kîndȣ̆ o damъ s'a îmбpъkatȣ̆ ла ȣnȣ̆ балȣ̆ kȣ pokie албastpъ (хаваіе) ші kîndȣ̆ лȣmînъpiле din sала de балȣ̆ nȣ apdȣ̆ бine, чi daȣ̆ o kолоаре галбенъ, atȣnчĭ pokiea nȣ ва пъstpa kолоареа sa албastpъ, чi ачeastъ kолоаре kombinîndȣse kȣ лȣmina галбенъ a лȣmînъpiлорȣ̆, ва фаче ka tȣtȣлорȣ̆ съ se паpъ kъ pokea е вepde.

O mipape! o съ zikъ лektорȣлȣ̆. Oape kолоpiле nȣ esistȣ̆ în natȣpa estepioapъ ші în обiektеле сале, чi esistȣ̆ пȣmaĭ în okiĭ nostpi? Oape opганȣлȣ̆ веdереĭ noastpe este kpeatopȣлȣ̆ tȣtȣлорȣ̆ kолоpiлорȣ̆ лȣmiĭ? Aшa este întp'adeвъpȣ̆!

Челебрȣлȣ̆ Newton a zisȣ̆: în tpeĭ modȣpĭ înfлȣeazъ paza лȣmineĭ asȣпpa обiektелорȣ̆ вiziбiле, adikъ opĭ kъ sȣпpafaцa kopпȣлȣĭ абsoapбе (înrite) toate pazeле, atȣnчĭ kopпȣлȣ̆ se înfъцiшeazъ kȣ kолоаре neагръ (лiпsa лȣmineĭ); saȣ̆ kъ sȣпpafaцa kopпȣлȣĭ nȣ абsoapбе nічĭ o pazъ, atȣnчĭ kopпȣлȣ̆ se înfъцiшeazъ kȣ kолоаре албъ (лȣmina плinъ); saȣ̆ kъ sȣпpafaцa kopпȣлȣĭ абsoapбе o пapte din pazъ, ші atȣnчĭ kopпȣлȣ̆ este вiziбiлȣ̆ kȣ kолоареа kompлimentapъ a челорȣ̆ înriџite. Dap пpekȣmȣ̆ sȣпpafaцa kopпiлорȣ̆ поate съ абsoapбъ o пapte a pazeĭ лȣmineĭ, aшa ші opганȣлȣ̆ веdереĭ noaștpe поate съ fie nekaпaбiлȣ̆ d'a *пpiimi imпpesiȣnea ȣnорȣ̆* kолорĭ, atȣnчĭ веdemȣ̆ обiektеле kȣ kолоареа лорȣ̆ kompлimentapъ; de ачeea opganizaцiȣnea indiвidȣалъ a fie-kъpȣia din noĭ, detepminъ modȣлȣ̆ пpin kape елȣ̆ веde лȣmea. Asta este ші kaȣza kъ admipъmȣ̆ kompoziцiȣnea ші fineцea kолоpiлорȣ̆ ла ȣniĭ пiktopĭ kȣ o deosiбipe ші ле пȣmimȣ̆ *kолоpitȣлȣ̆ taблоȣpiлорȣ̆*, пе kîndȣ̆ алцĭ пiktopĭ, kȣ totȣ̆ џeniȣлȣ̆ лорȣ̆ пentpȣ desemnȣ̆, totȣ̆ nȣ sîntȣ̆ în stape a пpodȣче ачestȣ̆ kолоpitȣ̆, fiindȣ̆ kъ opганȣлȣ̆ лорȣ̆ пentpȣ destinkцiȣnea kолоpiлорȣ̆ nȣ е aшa de finȣ̆ ші de apmonikȣ̆ ka ла чеĭ-л-алцĭ înzestpaцĭ de ла Natȣpъ kȣ o deosiбitъ fineцъ de simцiбiлitate пentpȣ челе maĭ fine nȣanцe de kолорĭ.

Aшa dap pepetъmȣ̆ aiчĭ ачeea kape amȣ̆ zisȣ̆ maĭ sȣsȣ̆ adikъ: kъ fie-kape din noĭ веde *лȣmea dintp'ȣnȣ̆ пȣnktȣ̆ de веdере пaptiкȣлapȣ̆*, пentpȣ kъ fie-kape поapтъ kолоpiле лȣmeĭ în intepiорȣлȣ̆ okiлорȣ̆ съĭ. Omȣлȣ̆ sлaбȣ̆ ші пъtimaшȣ̆ de гълбinape веde toate лȣкpȣpiле галбене; kiapȣ̆ іарба dȣпъ kîmпȣ̆ ші чеpȣлȣ̆ seninȣ̆ i se паpe галбенȣ̆, пе kîndȣ̆ алtȣлȣ̆ гpasȣ̆ aвîndȣ̆ o мȣлцime de sînџe kape i se ȣpkъ în kaпȣ̆, fȣџîndȣ'i okiĭ poшiĭ saȣ̆ sînџepoшi, елȣ̆ веde toatъ лȣmea poшie пap' kъ stъ în fokȣ̆. Astȣ̆-fелȣ̆ пе kpeemȣ̆ noĭ înшine лȣmea noastpъ вiziбiлъ. Din пȣцinе kолорĭ fȣndamentале kape Natȣpa a пpodȣsȣ̆, imaџinaцiȣnea noastpъ este în stape a kompȣne nenȣmepoase nȣanцe. Лȣкpъtopiĭ în mosaikȣ̆ în Poma destinгȣ̆ 70 de miĭ de kолорĭ, ші toate ачeste nȣanцe sîntȣ̆ пȣmaĭ вapiaцiȣniле челорȣ̆ tpeĭ kолорĭ fȣndamentале!

Kȣ dpentȣ̆ kȣвîntȣ̆ dap aȣ̆ zisȣ̆ fiлosofiĭ, kъ toate fpȣmȣseцеле лȣmiĭ pezidȣ̆ în noĭ;

kъчĭ пpinчiпȣлȣ̆ fpȣmȣseцiĭ este apmonia în diвepsitъцĭ. Diвepse imпpesiȣnĭ kape n'aȣ̆ întp'înseлe niчĭ ȣnȣ̆ paпoptȣ̆ de apmonie, nȣ пoate sъ fie fpȣmoase, dap чine e în stape a пpeцȣi шi a distinџe бine imпpesiȣniлe apmoniчe de чeлe neapmoniчe? Nȣmaĭ o fiinцъ inteлiџentъ. Аша dap toatъ fpȣmȣseцea ȣniвepsȣлȣĭ este бazatъ пe пpezenцa omȣлȣĭ întp'însȣлȣ̆; adikъ daka n'apȣ̆ fi fostȣ̆ omȣлȣ̆ în лȣme, idea fpȣmȣseцiĭ n'apȣ̆ esista. Оape nȣ tpeбȣimȣ̆ noĭ sъ fimȣ̆ mîndpi, пentpȣ kъ nȣ nȣmaĭ kъ noĭ sîntemȣ̆ kpeaцiȣnea чea maĭ fpȣmoasъ a Natȣpeĭ, чi sîntemȣ̆ întp'însa пînъ лa ȣnȣ̆ gpadȣ̆ oape-kape шi kpeatopiĭ fpȣmȣseцeĭ! Admipaбiлъ konвikцiȣne пentpȣ aчeлa kape este omȣ̆ în adeвъpatȣлȣ̆ simцȣ̆ aлȣ̆ aчestȣĭ kȣвîntȣ̆ sȣблimȣ̆!

Institȣteлe Fiлantpoпiчe modepne în Eȣpoпa.

(Ȣpmape).

Toate imaџiniлe sпъĭmîntъtoape aлe лȣĭ *Dante* în a sa „diвinъ komedie“ în deskpiepea Infepnȣлȣĭ, se вede kъ лe-a лȣatȣ̆ dintp'ȣn sпitaл de neбȣnĭ de maĭ nainte.—Întp'ȣn koлц s'a въzȣtȣ̆ o fiinцъ пpoблematikъ, aвîndȣ̆ чeвa asemъnape de omȣ̆, dap maĭ mȣлtȣ̆ d'o fiapъ, fiindȣ̆ maĭ mȣлtȣ̆ desпoiatȣ̆ de kîtȣ̆ îmбpъkatȣ̆, aptikȣлîndȣ̆ вopбe omeneштĭ, dap fiindȣ̆ лegatȣ̆ kȣ лanцȣpĭ de fepȣ̆ лa gîtȣ̆, întokmaĭ ka ȣnȣ̆ kîne fȣpiosȣ̆; пъpȣлȣ̆ îĭ este sбîpлitȣ̆ fлotîndȣ̆ ka лa fȣpiiлe mitoлoџieĭ; ape okĭ de omȣ̆, dap în kъȣtъtȣpiлe лopȣ̆ se вede чeвa înгpozitopȣ̆, de sпepiatȣ̆ шi infepnaлȣ̆!—Dintp'ȣnȣ̆ aлtȣ̆ koлцȣ̆ iatъ kъ ese ȣnȣ̆ gлasȣ̆ askȣцitȣ̆ kape пъtpȣnde de sпaĭmъ toate oaseлe noastpe: aчestea sîntȣ̆ stpigъpiлe ȣnȣĭ maniakȣ̆ fiindȣ̆ бъtȣtȣ̆, kȣ skoпȣ̆ de a'ĭ skoate neбȣnia пpin лoвitȣpĭ de бъtae! Чe aбsȣpditate! Чe gpeшaлъ komплektъ!—Kîndȣ̆ poateлe deлikate aлe maшiniĭ noastpe admipaбiлe kape ne dъ ideea шi înцeлeпчiȣnea, s'aȣ̆ mȣtatȣ̆ din *лokȣpiлe лopȣ̆*, *пpodȣkîndȣ̆* o konfȣsiȣne în ideiлe noastpe, kȣmȣ̆ dap пoate sъ'шĭ înkiпȣiaskъ чine-вa, kъ пpin бъtae шi лoвitȣpĭ se вopȣ̆ пȣne лa лokȣлȣ̆ лopȣ̆ înaпoĭ? Чe peлaцiȣne пsiхoлoџikъ esistъ întpe niшte kpeepĭ stpikaцĭ шi întp'o пȣea saȣ̆ ȣnȣ̆ лanцȣ̆?—Este o pegȣлъ џenepaлъ, kъ toate smintipiлe sîntȣ̆ пpodȣse din nenopoчipĭ, fie peaлe saȣ̆ imaџinape. Omȣлȣ̆ se smintemeшte kîndȣ̆ îлȣ̆ atinџe o nenopoчipe пpiпitъ, neпpeвъzȣtъ, kape îлȣ̆ nimiчeшte sȣб пȣtepea sa aпъsъtoape (nenopoчipiлe peaлe), saȣ̆ kîndȣ̆ îшĭ înkiпȣeшte kъ este nenopoчitȣ̆, пepsekȣtatȣ̆ шi gonitȣ̆ de вp'o soaptъ fataлъ шi вoitoape de pъȣ̆ пentpȣ dînsȣлȣ̆, mъkapȣ̆ kъ este înkonжȣpatȣ̆ de toate kondiцiȣniлe ȣneĭ esistinцe fepiчite (nenopoчipe imaџinapъ), пpekȣmȣ̆ se întîmплъ лa oameniĭ esaлtaцĭ saȣ̆ amбiцioшĭ kape niчĭ o datъ nȣ sîntȣ̆ mȣлцȣmiцĭ de пosiцiȣnea лopȣ̆, neцiindȣ̆ în seamъ aчeea чe aȣ̆, шi dopindȣ̆ a aвea aчeлea чe nȣ пotȣ̆ atinџe. Аша dap smintipea este totȣ̆ d'aȣna fpȣktȣлȣ̆ nenopoчipiĭ; kȣm dap sъ пoatъ gîndi чine-вa a вindeka nenopoчipea пpin nenopoчipe? (пpin бъtae шi aлte asemenea tpatamente бapбape). Din kontpa, fiindȣ̆ kъ sпipitȣлȣ̆ smintitȣлȣĭ este o datъ disпosatȣ̆ a'шĭ imaџina kъ este пepsekȣtatȣ̆ de soaptъ шi de oamenĭ, kъ пosiцiȣnea лȣĭ în aчeastъ лȣme este o пosiцiȣne esчeпцionaлъ, aпoĭ negpeшitȣ̆ kъ ȣnȣ̆ asemenea tpatamentȣ̆ nekȣвenitȣ̆ пentpȣ ȣnȣ̆ omȣ̆ înцeлeпtȣ̆, îлȣ̆ вa manцine în aчeastъ idee gpeшitъ; maĭ kȣ seamъ, пentpȣ kъ, kîtȣ̆ de smintitȣ̆ sъ fie ȣnȣ̆ omȣ̆, n'a пepdȣtȣ̆ kȣ totȣлȣ̆ fakȣлtatea d'a пъstpa o imпpesiȣne mъkap konfȣsiatъ de eвenimenteлe kъpopa este esпȣsȣ̆ în toate ziлeлe; de aчeea, opĭ чe smintitȣ̆ ape niшte momente чeвa maĭ лȣminoase, în kape aчeste imпpesiȣnĭ i se înfъцiшeazъ kȣ o mape вioiчiȣne. Аша dap este пpoбatȣ̆ пpin teopie пpekȣm шi пpin пpaktikъ, kъ ȣnȣ̆ tpatamentȣ̆ kȣ siлъ шi kȣ бъtae, întъpeшte neбȣnia шi nȣ пpodȣчe niчĭ o datъ

o вindekape; de ачеea se esплikъ pezȣлtatȣлȣ̆ foapte tpistȣ̆ че s'a аpъtatȣ̆ în sпitaлеле невȣпiлоpȣ̆ dȣпъ sistemȣлȣ̆ векiȣ̆. Sîntȣ̆ niште națiȣnĭ kȣ пȣțiпъ чiвiлisațiȣne dap kȣ admipaвiле simtimente mopaле пъskȣte, kape венереазъ п'ȣпȣ̆ omȣ̆ smintitȣ̆, ka п'ȣпȣ̆ oвжetȣ̆ sakpȣ, ka o pȣiпъ tpistъ a ȣпеĭ mъpimĭ stinse шi dъpîmate! Ачештĭ oamenĭ negpeшiтȣ̆ kъ aȣ̆ simtimente maĭ deлikate шi maĭ нoвiле de kîtȣ̆ ачеia че *maлtpateazъ* smintițiĭ.

Sъ ne ȣitъmȣ̆ akȣmȣ̆ чева în пъȣntpȣлȣ̆ ȣпȣĭ aziлȣ̆ modepnȣ̆ пentpȣ smintițĭ!

Пoziția лokaлъ a ȣпȣĭ aziлȣ̆ de smintițĭ este ȣпȣ̆ пȣntȣ̆ d'o mape impoptanțъ. Челе maĭ вȣne din aчeste staвiлimente sîntȣ̆ пȣse afapъ saȣ̆ лîngъ вapiepiле kaпitaлeлopȣ̆ чeлopȣ̆ mapĭ. Aчeasta ape ȣпȣ̆ foлosȣ̆ îndoitȣ̆; fiindȣ̆ kъ пe de o пapte aziлȣлȣ̆ aflîndȣ-se isoлatȣ̆, пȣ pъmîne воlпaвiĭ esпȣшĭ лa пpiвipea вечiпiлopȣ̆ kȣpioшĭ че s'apȣ̆ пȣtea ȣita totȣ̆ mepeȣ̆ din kaseле лopȣ̆ лa воlпaвĭ; шi aпoĭ, пȣ este în лȣme ȣпȣ̆ лȣkpȣ maĭ nefavopaвiлȣ̆ пentpȣ воlпaвiĭ smintițĭ, de kîtȣ̆ o asemenea indiskpețiȣne de oamenĭ stpeinĭ; dap шi пe de aлtъ пapte, staвiлimentȣлȣ̆ aflîndȣ-se afapъ din opaшȣ̆, пoate sъ se вȣkȣpe d'o mape întindepe лokaлъ, пpekȣmȣ̆ îĭ este de tpeвȣințъ пentpȣ deosevitеле saле deпendențe, пpekȣmȣ̆ вomȣ̆ вedea. — Aпoĭ kapaktepȣлȣ̆ лokȣлȣĭ ȣnde se kлъdeшte ȣпȣ̆ aziлȣ̆ de smintițĭ, tpeвȣe sъ fie лȣatȣ̆ în de aпpoaпe konsidepațiȣne, fiindȣ̆ kъ пȣ пȣmaĭ kъ tpeвȣe sъ aiвъ ȣпȣ̆ aepȣ̆ sъпъtosȣ̆, aпъ вȣпъ шi destȣлъ, шi toate kondițiȣniле ițieniче чepȣte лa toate челе-л-aлte sпitaле; dap tpeвȣe sъ se afle шi o apmonie пsiхoлoțikъ întpe kapaktepȣлȣ̆ лokȣлȣĭ шi skoпȣлȣ̆ staвiлimentȣлȣĭ. De aчeea kîmпiiле плaпe, monotone, fъpъ вapiațiȣniле tepîmȣлȣĭ, пȣ sîntȣ̆ пpea favopaвiле пentpȣ asemenea institȣte, fiindȣ̆ kъ monotonia пeisațiȣлȣĭ пpodȣче o simțipe de osteneaлъ шi de ȣpîчiȣne în inima пpiвitopȣлȣĭ, kape kȣ timпȣлȣ̆ îĭ пapaлizъ toate fakȣлtъțiле mopaле; kȣ kîtȣ̆ dap maĭ kȣ seamъ tpeвȣe sъ se ȣpmeze aчeasta лa smintițĭ, a kъpopa enepțiе mopaлъ este de sineшĭ foapte slъвitъ шi înkлinatъ a se пapaлiza kȣpîndȣ̆! — Dap пe de aлtъ пapte niчĭ пeisațiȣлȣ̆ kȣ ȣчeneле sълвatiче, de fopme fantastiче, kȣ pîȣpĭ peпezĭ kȣpîndȣ̆ kȣ sgomotȣ̆, kȣ kaskade țigantiче, în fine, ȣпȣ̆ пeisațiȣ̆ kȣ ȣпȣ̆ kapaktepȣ̆ d'o mъpime îngpozitoape пȣ este konвenaвiлȣ̆ пentpȣ ȣпȣ̆ asemenea aшezъmîntȣ̆, fiindȣ̆ kъ пpiвipea aчestopȣ̆ ȣчene gpandioase, esчitъ în inima пpiвitopȣлȣĭ niште simțipĭ înaлte, niште imațiпĭ esaлtate; aпoĭ în sпipitȣлȣ̆ sлaвȣ̆ aлȣ̆ smintițiлopȣ̆, dȣп'o asemenea esaлtațiȣne, ȣpmeazъ maĭ totȣ̆ d'aȣna o deпpesiȣne шi 'лȣ̆ пapaлizъ. În sfepa вiețiĭ mopaле, пpekȣmȣ̆ în чea fisikъ, пȣtpimentȣ tpeвȣe sъ fie totȣ̆ d'aȣna пotpiвitȣ̆ kȣ opganȣлȣ̆ kape лȣ̆ пpiimeшte; dakъ чine-va apȣ̆ da ȣпȣĭ koпiлȣ̆ de țițъ, în лokȣ̆ de лaпte, fpiптȣpъ kȣ вinȣ̆ sпpe a'лȣ̆ пȣtpi maĭ вine, îлȣ̆ вa omopî.

Aшa dap adeвъpatȣлȣ̆ kapaktepȣ̆ konвenaвiлȣ̆ ȣпȣĭ пeisațiȣ̆ пentpȣ ȣпȣ̆ aziлȣ̆ de smintițĭ, îлȣ̆ вomȣ̆ gъsi în niште лokȣpĭ ȣnde natȣpa înfъțiшeazъ imațiпĭ вapiaвiле dap пȣ țigantiче, шi ȣnde aчeste вapiațiȣnĭ se desвoлtъ înaintea пpiвipiĭ noastpe d'o maniepъ dȣлче шi gpadȣaлъ, dap пȣ пpiпitъ; ȣnde țapina fopmeazъ o kadpъ fpȣmoasъ, kape пpodȣче în inima пpiвitopȣлȣĭ o simțipe de satisfakțiȣne intepioapъ, шi de o пaче sȣfleteaskъ. În adeвъpȣ̆, o asemenea пpiвipe este kîte o datъ singȣpъ în stape de a вindeka o inimъ pъпitъ. Aiчĭ sпipitȣлȣ̆ nostpȣ pesȣflъ ȣпȣ̆ pъпaȣsȣ̆ пȣpȣ̆ шi o fepiчipe чepeaskъ, fiindȣ̆ inspipatȣ̆ de вedepea лȣkpъpiлopȣ̆ admipaвiле шi apmonioase aле natȣpeĭ, manifestîndȣ-se în miĭ de miĭ de aktiвitъțĭ difepite, dap fiindȣ̆ toate dipițiate пpintp'o пȣtepe kpeatoape ȣпikъ. Aiчea ni se apatъ miĭ de miĭ de fopme opganiче, de лa floapea admipaвiлъ че deskide kopoana sa лa aȣpopa pъsъpitoape, пînъ лa flȣtȣpeле чeлȣ̆ fpȣmosȣ̆ kape pesfipъ apiпiле saле de aȣpȣ̆ лa soapeле de miazъ-zi, fiindȣ̆ în toatъ stpълȣчipea лȣĭ kȣлminantъ, kîndȣ̆ вapsъ asȣпpa пъmîntȣлȣĭ ȣпȣ̆ oчeanȣ̆ de лȣminъ. Aчeastъ kadpъ admipaвiлъ a natȣpeĭ ȣnde вedemȣ̆ neпȣmepoase ființe ȣpmîndȣ̆ fie-kape misiȣnea sa хotъpîtъ, вȣkȣpîndȣ-se fie-kape de esistința sa detepminatъ fъpъ amвițiȣne, fъpъ inвidie шi koлiziȣne; пe ȣmпле

de ideiлe ȣneĭ peлiџii dȣлчĭ, плine de mînгîe-pe шi de snepanцъ; atȣnчĭ omȣлȣ̆ ȣĭtъ de лȣnteлe saлe шi de sȣfepinцeлe saлe, kъpopa a fostȣ̆ esnȣsȣ̆ în mizлokȣлȣ̆ tȣpвȣpъpiлopȣ̆ вieцiĭ kape 'ĭ-a pȣntȣ̆ inima fъkînd'o вoлnaвъ, tȣpвatъ шi kofȣziatъ. Aiчĭ în пpesenцa snipitȣлȣĭ etepnȣ̆ aлȣ̆ ȣniвepsȣлȣĭ, kîtȣ̆ de miчĭ шi de piziвiлe se apъtȣ̆ intpiџiлe лȣmiĭ, лȣnteлe шi amвiцiȣniлe efemepe, kape ne ȣmплe inimiлe kȣ amъpъчiȣne шi kȣ misantpoпie! Aiчĭ omȣлȣ̆ пpiвindȣ̆ шi admipîndȣ̆ apmonia natȣpeĭ, гъseшte adeвъpata sa пoziцiȣne în mizлokȣлȣ̆ ȣniвepsȣлȣĭ, adikъ ka memвpȣлȣ̆ чeлȣ̆ maĭ пpeцiosȣ̆ în aчeastъ лȣme, ka koпiлȣлȣ̆ чeлȣ̆ maĭ iȣвitȣ̆ întpe aчestĭ fiĭ aĭ natȣpeĭ чe'лȣ̆ înkonжoapъ вȣkȣpîndȣ-se de fepiчipea лopȣ̆. Omȣлȣ̆ dap 'шĭ-a гъsitȣ̆ diademȣлȣ̆ чe a пepdȣtȣ̆, adikъ peпaosȣлȣ̆ sȣfлeteskȣ̆, odixna inimiĭ, inteлiџinцa шi simцȣлȣ̆ peлiџiosȣ̆ kȣ aлe saлe tpeĭ koлoane admipaвiлe kape sȣsцine лȣmea mopaлъ adikъ: *kpedinцa, snepanцa шi iȣвipea* (kapitatea)!

Dap o kontemплaцiȣne пasiвъ, mъkapȣ̆ kîtȣ̆ de плъkȣtъ apȣ̆ fi, totȣ̆ n'apȣ̆ пȣtea okȣпa snipitȣлȣ̆ omȣлȣĭ mȣлtȣ̆ timпȣ̆ fъpъ a'лȣ̆ osteni; fiindȣ̆ kъ вiaцa omȣлȣĭ чepe o вapiaцiȣne în akцiȣniлe saлe; de aчeea шi 'n aziлeлe smintiцiлopȣ̆ aȣ̆ kъȣtatȣ̆ a пpokȣpa вoлnaвiлopȣ̆ o okȣпaцiȣne вapiaвiлъ пentpȣ fie-kape smintit, пotpiвitȣ̆ kȣ okȣпaцiȣnea sa de maĭ 'nainte. Цъpanȣлȣ̆ гъseшte akoлo kîmпȣpĭ de apъtȣpъ; пentpȣ meшteшȣгapĭ se afлъ akoлo toate feлȣpiлe de ateлieȣpĭ; чismъpiĭ, kpoitopiĭ, tîmплъpiĭ шчл., шi гъseskȣ̆ okȣпaцiȣnĭ în deosiвite sълĭ de лȣkpȣ (ateliérs).

Maĭ toate oвiekteлe tpeвȣinчoase пentpȣ staвiлimentȣ̆ se пpeгъteskȣ̆ kiapȣ̆ în staвiлimentȣ̆ sinгȣpȣ̆, шi nȣmaĭ пpin вoлnaвiĭ staвiлimentȣлȣĭ; fiindȣ̆ kъ чea maĭ mape пapte a smintiцiлopȣ̆ sîntȣ̆ monomaniaчĭ (adikъ aвîndȣ̆ niшte ideĭ fikse, гpeшite nȣmaĭ întp'ȣnȣ̆ пȣnktȣ̆*); de aчeea sîntȣ̆ foapte вine în stape a împлini deosiвite sapчinĭ daka sîntȣ̆ dipiџiaцĭ de oamenĭ înцeлeпцĭ шi înвъцaцĭ лa o asemenea administpaцiȣne. — Smintiцiĭ din kлaseлe eлeвate aлe soчietъцiĭ (nȣmiцĭ пensionapĭ kȣ плaтъ) îшĭ aȣ̆ înkъпepiлe лopȣ̆, soчietъцiлe лopȣ̆, kopidoape, saлe de вiлiapdȣ̆ шi вiвлioteчeлe лopȣ̆, ȣnde sîntȣ̆ okȣпaцĭ toatъ zioa kȣ esepчiцiiлe џimnastiчe шi kȣ o лektȣpъ de kъpцĭ foлositoape, în fine, kȣ feлȣpimĭ de лȣkpъpĭ konвenaвiлe пentpȣ гpadȣл edȣkaцiȣneĭ лopȣ̆. — În staвiлimenteлe чeлe mapĭ din Fpanцa шi din Џepmania, se dъ пe anȣ̆ ȣnȣлȣ̆ saȣ̆ doъ вaлȣpĭ шi feste mȣzikaлe; însъ se înцeлeџe kъ afapъ din пepsonaлȣлȣ̆ sanitъцiĭ, nȣmaĭ smintiцiĭ fopmezȣ̆ пȣвлikȣлȣ̆ aчestopȣ̆ adȣnъpĭ. Dap шi afapъ din aчeste ziлe de sъpвъtopĭ kape sîntȣ̆ papĭ, вiaцa de toate ziлeлe a smintitȣлȣĭ se ȣpmeazъ întp'o manieпъ ekȣaлъ шi apmonikъ, timпȣлȣ̆ fiindȣ̆ okȣпatȣ̆ d'o aktiвitate пpoгpesiвъ шi peгȣлatъ, opeлe saлe de pekpeaцiȣne fiindȣ̆ konsakpate лa плimвъpĭ în

*) Aшa s. e. amȣ̆ пetpekȣtȣ̆ ope întpeцĭ kȣ smintiцĭ dintp'ȣn staвiлimentȣ̆ фъpъ a kȣnoaшte чea maĭ mikъ ȣpmъ de depanџementȣлȣ̆ inteлiџinџeĭ лopȣ̆ пînъ am atins koapda sлaвъ, adikъ ideea fiksъ a лopȣ̆, atȣnчĭ amȣ̆ въzȣtȣ̆ kȣ чine amȣ̆ a faчe. Se вesteшte despпe aчeasta o anekdotъ komikъ, dap adeвъpatъ, despпe Imпepatopȣлȣ̆ Iosif I: Eлȣ̆ a вizitatȣ̆ întp'o zi, inkornito, o kasъ de smintiцĭ. Dȣпъ чe a aвȣtȣ̆ o лȣnгъ konвepsaцiȣne kȣ ȣnȣл dintp'înшiĭ, шi neгъsindȣ̆ лa dînsȣлȣ̆ niчĭ o ȣpmъ de smintipe, s'a mipatȣ̆ de чe se afлъ aчestȣ̆ omȣ̆ aчi. Totȣ̆ întp'aчeastъ saлъ s'a гъsitȣ̆ шi ȣnȣ̆ aлtȣ̆ omȣ̆ kȣ kape Imпepatopȣлȣ̆ a aвȣtȣ̆ iapъшĭ o лȣnгъ konвepsaцiȣne, шi neгъsindȣ̆ niчĭ лa aчesta вp'ȣnȣ̆ semnȣ̆ de smintipe, s'a mipatȣ̆ шi maĭ mȣлtȣ̆, вa înkъ a шi вpȣtȣ̆ a doжeni пe doktopȣлȣ̆ snitaлȣлȣĭ; dap din întîmплape, în kȣpsȣлȣ̆ konвepsaцiȣniĭ, întpeвîndȣ̆ Imпepatopȣлȣ̆ пe чeлȣ̆ d'лȣ̆ doiлea smintitȣ̆, „de чe se afлъ вeчinȣлȣ̆ dȣmitaлe aiчĭ, de вpeme чe nȣ e neвȣnȣ̆? amȣ̆ вopвitȣ̆ mȣлtȣ̆ kȣ dînsȣлȣ̆ шi'mĭ a pъsпȣnsȣ̆ foape вine.“ — „Da,“ zise smintitȣлȣ̆, „eлȣ̆ este în toate лȣkpȣpiлe saлe paцionaвiлȣ̆, afapъ nȣmaĭ d'o idee fiksъ, adikъ îшĭ imaџinъ kъ este Imпepatopȣлȣ̆ Iosif? — Atȣnчĭ Imпepatopȣлȣ̆ în глȣmъ'ĭ pъsпȣnde: „пoate kъ eлȣ̆ este întp'adeвъpȣ̆ Imпepatopȣлȣ̆ Iosif!“ — „Kȣmȣ̆ se пoate?“ pъsпȣnse kȣ fȣpie neвȣnȣлȣ̆, „пe kînd *eȣ̆ sîntȣ̆ Imпepatopȣлȣ̆ Iosif.*“ Atȣnчĭ a aflat Imпepatopȣлȣ̆ kъ amîndoĭ вeчinii aȣ̆ fostȣ̆ monomaniaчĭ, aвîndȣ̆ amîndoĭ o idee pea (fiksъ).

kopidoapeлe fpȣmoase, saȣ în eлeganteлe гpъ-diniцe de fлopĭ, saȣ în kîmпiiлe плъkȣte împpeжȣpȣлȣ stabiлimentȣлȣĭ. Пeste пȣцinȣ timпȣ toatъ stapea fisikъ шi mopaлъ a бoлnaвiлopȣ mъptȣpiseskȣ de faвopȣлȣ aчesteĭ infлȣinцe fъkъtoape de бine a stabiлimentȣлȣĭ. În adeвъpȣ este aбia de kpezȣtȣ чe pesȣлtate estpaopdinape пpodȣчe aчestȣ tpatamentȣ mopaлȣ (traitement moral) aлȣ smintiцiлopȣ! Toatъ siлa este пъpъsitъ. D. *Koпoлi* din Лondonȣ în stabiлimentȣлȣ sъȣ de лa *Aпвeлȣ* (лîngъ Лondonȣ) ȣnde se afлъ 1000 de smintiцĭ, n'a întpeбȣinцatȣ de mȣлцĭ anĭ kamisoлe saȣ aлte instpȣmente de siлъ. — Kîndȣ se întîmплъ de se adȣчe în stabiлimentȣ вp'ȣnȣ maniakȣ fȣpiosȣ, îлȣ пȣne întp'o чeлȣлъ (odъiцъ) deoseбitъ, kъптȣшitъ пe din пъȣntpȣ пpetȣtindenea kȣ saлteлe moĭ (pady room); akoлo fȣpiosȣлȣ пoate sъ dea ȣnȣ kȣpsȣ лiбepȣ fȣpieĭ saлe, пoate шi sъ stpiцe dȣпъ плakȣлȣ sъȣ, fiindȣ kъ aчeasta nȣ пoate adȣчe въtъmape niчĭ лȣĭ, niчĭ aлtopa: лȣĭ nȣ, kъчĭ чeлȣлa fiindȣ moaлe пpetȣtindenea, neбȣnȣлȣ nȣ se пoate бate kȣ kaпȣлȣ de пъpete saȣ a'шi faчe pъȣ în aлtȣ kiпȣ; totȣ пpintp'aчeasta, niчĭ пe din afapъ nȣ s'aȣdȣ stpiгъpiлe saлe, fiindȣ kъ пъpeteлe чeлȣ moaлe îmпedikъ komȣnikaцiȣnea гласȣлȣĭ пe din afapъ (în лȣkpȣ moaлe nȣ dъ pesȣnanцъ гласȣлȣ), пpin ȣpmape întp'aчestȣ modȣ fȣpia maniakȣлȣĭ nȣ tȣpбȣpъ penaȣsȣлȣ лokȣitopiлopȣ stabiлimentȣлȣĭ. Aпoĭ dȣпъ чe fȣpiosȣлȣ 'шi-a fъkȣtȣ kaпpiчia sa maĭ mȣлte ope пînъ s'a ostenitȣ, de sine înчeteazъ, шi osteneaлa îлȣ пpesepвъ пentpȣ mȣлtȣ timпȣ a nȣ maĭ пpe'noi asemenea sчene. Eatъ ȣnȣ *mizлokȣ* maĭ бȣnȣ de a kopiцa пe maniakȣ din fȣpia sa, de kîtȣ лanцȣpiлe шi бъtaea kape îлȣ întъpeskȣ шi maĭ pъȣ. În aчestȣ fpȣmosȣ stabiлimentȣ de лa *Aпвeлȣ*, пȣsȣ în mizлokȣлȣ ȣneĭ kîmпiĭ admipaлe, amȣ въzȣtȣ nȣ nȣmaĭ o agpikȣлtȣpъ komплektъ (ferme modèle), îngpiжitъ nȣmaĭ пpin smintiцiĭ staбiлimentȣлȣĭ, dap amȣ шi гъsitȣ maĭ toate pamȣpiлe indȣstpieĭ pепpesentate, пînъ kiapȣ шi лa imppimepia kъpцiлopȣ, kape a îngpiжit'o ȣnȣ tiпoгpafȣ цepmanȣ, пe kape л'amȣ гъsitȣ бindekatȣ d'o meлankoлie чe o aбȣsese maĭ 'nainte. Okȣпaцiȣnea aчestȣĭ tiпoгpafȣ a fostȣ d'a tiпъpi ȣnȣ жȣpnaлȣ komпȣsȣ de ȣniĭ din лitepatopiĭ smintiцĭ afлîndȣ-se în stabiлimentȣ. Sъ nȣ pîzъ чine-va d'aчestȣ жȣpnaлȣ aлȣ neбȣniлopȣ! Zeȣ, sîntȣ mȣлte жȣpnaлe pediцiate afapъ de kasa smintiцiлopȣ, kape kȣ dpeптȣ kȣвîntȣ apȣ fi пȣtȣtȣ пpea бine figȣpa akoлo! Dap sъ лъsъmȣ глȣma, kîndȣ вopбimȣ de o kestiȣne destȣлȣ de tpistъ, de neпopoчipea чea maĭ гpozaвъ kape пoate atinцe пe omȣ, adikъ de smintipe! — Aчeste жȣpnaлe aлe smintiцiлop sînt d'ȣn mape intepes пentpȣ ȣn пsixoлoг шi maĭ kȣ seamъ пentpȣ ȣn пsixiatpȣ, (medikȣ aлȣ smintiцiлop), fiind-kъ este akȣm o pegȣлъ adoптatъ, kъ ȣnȣ smintitȣ intpînd în stabiлiment, daka шtie kapte, шi fiind în stape d'a skpie, este îndatopat a deskpie însȣшĭ toate eвenimentiлe вieцiĭ saлe; *aȣto-бiогpafia* smintitȣлȣĭ, mъkap kîtȣ de komfȣzъ шi de nekopektъ ap fi, koпpinde ȣn matepiaл пpeчios пentpȣ stȣdiȣл fakȣлtъцiлop inteлektȣaлe aлe omȣлȣĭ în stapea sa nopmaлъ шi anopmaлъ saȣ depanцiatъ. Am чitit întp'ȣn asemenea жȣpnaл, пoeziĭ плine de simцipĭ deлikate шi d'o meлankoлie adînkъ; пpintp'aчeste жȣpnaлe toate asiлeлe smintiцiлop din toate цinȣteлe Angлieĭ sîntȣ în peлaцiȣne ȣnȣлȣ kȣ aлtȣлȣ. În Fpanцa, ȣnde пsixiatpiĭ aȣ mape konfiinцъ în infлȣenцa fъkъtoape de бine a mȣziчiĭ вokaлe шi instpȣmentaлe, se dъ adese-opĭ konчepte mȣzikaлe ш. ч. л., пpekȣm am zis maĭ sȣs. În kaпeлa de лa *Charenton* (лîngъ Пapis) se esekȣtъ kiap de бoлnaвĭ kîte o datъ simfoniĭ, opatopiĭ шi aлte бȣkъцĭ de mȣzikъ înaлtъ, întp'o maniepъ admipaбiлъ; în stabiлimentȣл пepfekt de лa *Iлeno* (în dȣkatȣл de Бaden) este ȣn instpȣktop de mȣzikъ (maître de musique) пepmanent, ataшat лîngъ stabiлimet.

Amȣ ажȣnsȣ лa finitȣ шi вoiȣ sъ daȣ лektopiлopȣ meĭ noвaцa kъ, fъkîndȣ ȣnȣ вoiaжȣ în Eȣpoпa, sъ nȣ ȣite a вizita aziлeлe modepne пentpȣ smintiцĭ. Sȣвenipiлe kape 'ĭ вopȣ pъmînea din aчeste вizite, îĭ вopȣ fi neȣitate пentpȣ totȣ d'aȣna.

Tiпoгpaфia naцionaлъ a лȣĭ Iosef Pomanoв шi Komп.